

Forskningsetisk forum 2018

Oppsummering gruppearbeid

I Lov om organisering av forskningsetisk arbeid heter det: i § 5. Krav til forskningsinstitusjoner: «Forskningsinstitusjoner skal sikre at forskningen ved institusjonen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Institusjonen har ansvaret for:

- nødvendig opplæring av kandidater og ansatte i anerkjente forskningsetiske normer og
- b) at alle som utfører eller deltar i forskningen, er kjent med anerkjente forskningsetiske normer.»

1. Hva innebærer «nødvendig opplæring» i «anerkjente forskningsetiske normer» innen dine fagområder?

NENT-området:

- Det er vesentlig med både en generell opplæring og en mer fagspesifikk.
- Opplæringen bør ta for seg gråsonene i forskningsetikken, ikke bare «klare brudd» eller klare standarder
- Forskningens samfunnsansvar bør utgjøre en viktig del av opplæringen, inkludert vurderinger knyttet til føre var-prinsippet
- Problemstillinger knyttet til forskningsfrihet vs. oppdragsgivers behov og legitime forventninger bør diskuteres; det er viktig å bevisstgjøre forskere i slike dilemmaer.

NESH-området:

- Opplæringen bør inkludere forståelse av det institusjonelle rammeverket, juridiske og etiske rammeverk og det fagspesifikke
- Vi trenger både bredde mht. forskningsetiske tema og dybde. Praksisnær undervisning er viktig; samtidig er det flere forskningsetiske normer, f.eks. om medforfatterskap, som bør diskuteres på tvers av fagkulturer
- Innsamling og håndtering av persondata er viktige temaer som må dekkes
- Deling av datasett og utforming av en *data management plan* bør være en del av opplæringen.

NEM-området

- Opplæringen må inneholde innsikt i relevante lover og rammeverk, som Helsinkideklarasjonen og Vancouver-anbefalingene, og innsikt i eget fagområde

- De to sentrale lovene som er styrende for praksisen er Forskningsetikkloven og Helseforskningsloven, og opplæringen må fokusere på disse
- Det er ønskelig med tilpasset opplæring.

2. Hvilke tiltak er de viktigste for å fremme nødvendig opplæring?

NENT-området

- Case-basert undervisning er nyttig
- Forskningsetikk bør også utgjøre en viktig del av metodeundervisningen
- Det er viktig å ha et tydelig linjeansvar, og at ledere har et kontinuerlig fokus på forskningsetikk.

NESH-området:

- Det må tilbys opplæring i utdanningsløpet, men også kontinuerlig videre i karrieren.
- Opplæringen bør være tilpasset fra bachelor til professor
- Det må være en god sammenheng mellom systemer og ressurser, og en ledelse som tydelig tar og plasserer ansvar
- Kurs kan bli stuntpreget; det viktigste er et fokus på arbeidsmiljø og kulturbygging.

NEM-området:

- Opplæring er et ledelsesansvar og det er vesentlig med god ansvarsfordeling.
- Forskningsleder er langt fra toppledelsen – på det lavere nivået må man make å fremme forskningsetikk som noe positivt
- Det er viktig å få forskningsgruppelidere til å brenne for forskningsetikk, dette kan gjøres ved kulturbygging og ha forskningsetikk på agendaen i flere sammenhenger
- Sertifisering kan tilbys ved gjennomførte kur.
- Opplæringen er ofte god på ph.d-nivå, men ikke blant veilederne
- Leder bør etterspørre forskningsetikk i medarbeidersamtaler med forskningsgruppeledelse
- Forskningsombud kan spille en viktig rolle
- Erfaringer viser at det er få resultater av e-læring, vi ser ikke at det har en effekt
- E-læring egner seg dårlig til denne tematikken og det kan stilles spørsmål ved om det virkelig er ansvarliggjørende med den type kurs.